

RECENZE: SMETANOVA HUBIČKA V OSTRAVSKÉ OPEŘE

Pedro J. Lapeña Rey
14. března 2024

Recenze Smetanovy opery *Hubička* v ostravské opeře [Česká republika].

V jednoduchosti je krása

Autor: Pedro J. Lapeña Rey

Ostrava, 7-III-2024. Národní divadlo moravskoslezské (Divadlo Antonína Dvořáka). *Hubička* (Bedřich Smetana/Eliška Krásnohorská). Martin Gurbaľ (Paloucký), Veronika Rovná (Vendulka, její dcera), Martin Šrejma (Lukáš, mladý vdovec), Svatopluk Sem (Tomeš, její švagr), Anna Nitrová (Martinka, Vendulčina teta), Marta Chila Reichelová (Barče, služka), Josef Škarka (starý pašerák), Václav Čížek (pohraničník). Orchestr a sbor Národního divadla moravskoslezského. Dirigent: Marek Šedivý. Režie: Jiří Nekvasil.

V krátkém období mezi lednem – kdy *Dvě vdovy* triumfovaly při své pražské premiéře – a říjnem 1874 se Smetanův život radikálně změnil. Úplně ohluchl, což je nejhorší nemoc, jakou může hudebník trpět. Ztráta sluchu proběhla velmi rychle. Když 18. listopadu 1874 dokončil kompozici *Vyšehradu*, první ze symfonických básní *Mé vlasti*, napsal u svého podpisu: „Mám problém se sluchem“. O dvacet dní později dokončil druhou, slavnou *Vltavu*, a věta je úplně jiná: „Jsem úplně hluchý“. V roce 1875 se začal s nemocí smiřovat a žít s ní. Navázal také umělecký vztah s básnířkou a překladatelkou Eliškou Krásnohorskou, která se stala libretistkou jeho dalších oper. Dochovala se velká část jejich korespondence, která umožnila podrobně nahlédnout do jejich tvůrčího procesu.

Hubička je populární komedie, kterou mnozí chtěli vidět jako návrat k úspěšnému modelu *Prodané nevěsty*. Přestože však existuje mnoho podobností, je mezi nimi i mnoho rozdílů. Smetana zasazuje děj do *Krkonoš*, západních Sudet, které tvoří přirozenou hranici mezi Polskem a Českou republikou. Je to oblast s několika vesnicemi, velmi malá, ležící na hranicích, daleko od všeho a s mnohem uzavřenější – a částečně i utlačovanější – společností, než jakou známe z *Prodané nevěsty*.

Neexistují zde žádné velké statky, bohatí statkáři ani nic podobného, ale malá společnost, kde každý závisí na každém, každý se zná s každým, pověry jsou na denním pořádku a kde každý čin bude zkoumán pod drobnohledem celé vesnice. V tomto prostředí se setkávají dva vesničané, Lukáš a Vendulka. Oba se milovali od mládí, ale Lukášovi rodiče ho přinutili vzít si jinou ženu. Krátce nato mu zemře žena a on zůstane s dítětem. Znovu se jí dvoří a zdá se, že celá vesnice má z nové svatby radost, až na Palouckého, jejího otce. Důvod je velmi jednoduchý. Oba jsou velmi tvrdohlaví a on si myslí, že se budou je dokola hádat. Přes protesty všech se podvolí a dá jim požehnání, ale o chvíli později se Lukáš snaží přede všemi Vendulku políbit, aby svatbu zpečetil, a Vendulka mu to nedovolí. Chápe, že dokud nepůjdou k oltáři, byl by jakýkoli polibek zradou jeho zesnulé ženy. Lukáš to těžce nese a jde utopit svůj žal s dalšími dívkami do hospody. Vendulka toto ponížení neunesla a uteče z vesnice do hor k tetě Martince, u které hledá útočiště a práci. Teta pomáhá pašerákovi Matoušovi, starému *obchodníkovi*, který zná hory jako své boty. Druhý den se kající Lukáš běží omluvit jí i jejímu otci Palouckému – tomu, který říká „já to říkal“ – a po několika peripetiích je to ona, kdo ho chce políbit. On však před celou zoufalou vesnicí odmítne. Další problém? Ne, jen se chtěl veřejně omluvit před finálním polibkem.

Smetana hudebně zprostředkovává štěstí i v hořkosti. Vřelost, radost, humor, svěží melodie a oblíbené rytmy jsou všudypřítomné v díle, které však neobsahuje žádné taneční scény, prozaické dialogy ani árie hlavních rolí. Je tu však dramatická šíře, bohatá a pestrá instrumentace, nádherná sbírka harmonií a to, co je pro jeho díla nejcharakterističtější: výjimečná charakteristika postav a úchvatné koncertanty. Jestliže jsme již zmínili skvělou roli otce Palouckého, Vendulka je příkladem mladé ženy v zasloužilém věku, veselé, zasněné, empatické, která by od úvodní scény *samou láskou snědla* dítě Lukášovy první ženy, miluje ho jako vlastní a které samozřejmě nechybí zarputilost ušlechtilých a prostých lidí. Ta, která nazývá chléb chlebem a víno vínem. Zářivá postava, která kontrastuje s veselostí tety Martinky a starého pašeráka Matouše.

Ředitel divadla a režisér díla **Jiří Nekvasil** vytváří funkční inscenaci, které nechybí nápaditost, velmi respektuje podstatu partitury, což umožňuje bez problémů sledovat dílo i těm, kteří ho vidí poprvé. Kulisy jsou stěžejní. Z vyvýšené plošiny vystupuje velké pódium. Zde se odehrává většina děje. Prochází jí celé město, a vztahy mezi postavami jsou proto přímé, neokázalé a doplňují hudbu vycházející z orchestřiště. V zadní části je jakýsi kopec, který simuluje výhled z okna a připomíná nám, že se nacházíme v pohraniční oblasti Krkonoš. Tam, kde Lukáš líbá vesnická děvčata nebo kde Matouš *pašuje zboží*, vytváří obraz určité vzdálenosti. Ve druhém dějství vyjdou pašeráci se stromy na hlavách a vytvoří les, ve kterém je pohraniční stráž nemůže

odhalit. A třešničkou na dortu je způsob, jakým se prezentuje východ slunce v lese. Dívka nám přináší žlutý balónek, který simuluje slunce. O chvíli později se vynoří znovu, ale tentokrát s balonem mnohem větším a mnohem blíž. Příklad jednoduchosti, ve které je krása.

Vlastní herecké obsazení bylo opět ideální k tomu, aby vynikla Smetanova nádherná hudba. Stejně jako předchozího dne v opeře *Dvě vdovy*, **Veronika Rovná** a **Martin Šrejma** opět hráli milenecký pár. Opět nás uchvátila svým sytým hlasem i ztvárněním pověřivé vesnické dívky, která nechce políbit svého snoubence před svatbou. Ze scény s Lukášovým synem, kdy mu zpívá, že ho bude milovat jako vlastního, se nám ježí vlasy na hlavě. Kdyby měl hlas Martina Šrejmy trochu větší sílu, měli bychom co do činění se světovým zpěvákem, který nás svádí, když zpívá sám, ale který má své mezery, když zpívá proti celému orchestru. Úžasným byl Svatopluk Sem v roli Tomešova švagra, plnohodnotný barytonista s mohutným, dobře posazeným hlasem s velmi dobrým přednesem. Martin Gurbaľ hrál velmi zábavného otce Palouckého, kterému nevadí, že je jediným *otravou*, který vidí, že spolu mohou žít dva *takoví tvrdohlavci*. Anna Nitrová nás sváděla svou půvabnou postavou tety Vendulky – mazané, prostořeké a chytré osoby, schopné být na jedné straně citovou oporou své neteři, když Lukáš odchází hledat útěchu k jiným dívkám, a na druhé straně se věnovat pašování, aby si vydělal na důchod. Dobře vybranými byli také Marta Chila Reichelová jako Barče, dívka, která pracuje v domě Palouckého, **Josef Škarka** jako šéf pašeráků a **Václav Čížek** jako pohraničník.

Stejně jako předchozí den kladl **Marek Šedivý** důraz na divadelní napětí a opět ukázal, jak se vedou koncertanty v díle, které jich má mnoho. Orchester byl ve skvělé formě, s atraktivním a plným zvukem, vždy velmi pozorný ke složitým dynamickým postupům, zatímco sbor byl nezbytným a ideálním doplňkem, aby diváci odcházeli z divadla s širokým úsměvem na rtech.

Jedná se o překlad původní recenze ve španělštině na odkaze

<https://www.codalarío.com/el-beso/rss/critica-el-beso-de-smetana-en-la-opera-de-ostrava-13133-39-41947-0-1-in.html>

Překlad zpracovala agentura Slůně – svět jazyků, s.r.o., korektura Juraj Bajús.